

СЕКЦІЯ 3

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ ЗАБЕЗПЕЧЕНОГО КРЕДИТОРА В ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

І. І. КИЛИМНИК, к. ю. н.

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

pravo_309@mail.ru

Редакція Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», яка діє з 19.01.2013 викликає багато дискусійних питань. Чи мало з них стосуються забезпеченого кредитора та його ролі в новій процедурі банкрутства.

Перша проблема - визначення вартості заставного майна на стадії порушення провадження у справі.

Обов'язковою умовою порушення справи про банкрутство є неповне (часткове) забезпечення вимог кредиторів заставою майна боржника, загальний розмір незабезпечених вимог повинен бути більшим, ніж 300 мінімальних заробітних плат.

Водночас постає питання про те, як саме слід визначати вартість заставного майна та, як наслідок, яка частина грошового зобов'язання є незабезпеченою?

Законом не визначено, як встановлюється вартість заставного майна. За загальним правилом, суди визначають розмір вимог кредитора, що забезпечені майном боржника, виходячи з оцінки майна, погодженої сторонами у відповідному договорі застави (іпотеки). На це прямо вказує Інформаційний лист ВГСУ від 28.03.2013 N 01-06/606/2013 (пункт 21).

Але трапляється, що суди, не дивлячись на Інформаційний лист та практику ВГСУ, вказують, що «відповідно до структурно-логічного розташування п. 21 у тексті інформаційного листа при визначенні розміру незабезпечених вимог кредиторів, на цей пункт можна посилались **після офіційного оприлюднення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство (справа № 910/19222/13).**

При цьому, суд не зазначає, яким чином має вираховуватись вартість майна, яке знаходиться в заставі у Банку для визначення безспірності грошових вимог при зверненні з заявою до суду.

Така практика є в корні не вірною. Договір застави відображає ту домовленість, яку сторони досягли при його укладенні, а тому нема підстав для повторного визначення оціночної вартості заставного майна, яка вже була погоджена. Крім того така позиція призводить до необхідності проведення повторної оцінки майна, що вимагає додаткових витрат та затягує процедуру банкрутства.

Друга проблема - відмова від забезпечення. Так, Закон про банкрутство нібито дозволяє забезпеченому кредитору відмовитись від забезпечення і стати конкурсним кредитором, тобто мати право участі у комітеті кредиторів з правом голосування, оскарження рішень (ч. 2 ст. 23 Закону).

Однак, Закон не передбачає механізму відмови забезпеченого кредитора від забезпечення. З цього питання склалась негативна судова практика. З аналізу цієї практики виходить, що суд може визнає кредитора «незабезпеченим», тобто конкурсним, лише в тому випадку коли забезпечений кредитор разом з боржником укладуть договір або додаткову угоду про припинення договору застави (іпотеки).

Зрозуміло, що боржник чи майновий поручитель всіяко ухилятимуться від укладення будь-яких правочинів. За таких умов, шанси забезпеченого кредитора потрапити у комітет кредиторів з метою контролю над процесом банкрутства прирівнюються до нуля.

Але існує протилежна судова практика, коли за відсутності застави, суд визнав Банк конкурсним кредитором. Зокрема, ВГСУ в одному із своїх рішень (від 28.01.2014 у справі №922/1294/13) зазначив «.....колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про те, що ПАТ «Б» не може мати статусу забезпеченого кредитора, оскільки, як встановив суд, заставне майно відсутнє внаслідок його відчуження третій особі. Оскільки погашення вимог забезпеченого кредитора можливе лише за рахунок предмету застави, що належить боржнику, а не іншій особі, суди правомірно віднесли вимоги банку до четвертої черги, як такі, що не є забезпеченими заставою майна боржника».

На нашу думку, за відсутності застави, вимоги Банків мають задовольнятися в четверту чергу, оскільки в інший спосіб задовольнити свої вимоги не буде можливим.

Третя проблема - продаж майна боржника в ліквідаційній процедурі. На нашу думку, низький рівень задоволення вимог кредиторів багато в чому є наслідком того, що в країні відсутня ефективна практика продажу майна банкрута.

В ході підготовки до проведення торгів слід взяти до уваги і приписи ч. 4 ст. 42 Закону про банкрутство, відповідно до яких продаж заставного майна є можливим лише за згодою заставного кредитора або суду.

При цьому, суд може надати згоду на реалізацію заставного майна лише у тому разі, коли заставний кредитор відмовив у наданні згоди або залишив запит ліквідатора без розгляду.

Деякі особливості має продаж цілісного майнового комплексу. Зокрема початковою вартістю цілісного майнового комплексу є сукупність визнаних вимог кредиторів. Водночас, законодавчо не врегульовано ситуацію за якої частина ЦМК перебуває в заставі, а інша частина – підлягає продажу в загальному порядку для погашення вимог конкурсних кредиторів.

Враховуючи, що заставне майно підлягає продажу окремо, а кошти від його реалізації мають направлятися виключно на погашення вимог забезпеченого кредитора, вартість такого майна не повинна визначатися з огляду на суму визнаних вимог конкурсних кредиторів.

Четверта проблема - розподіл коштів між конкурсними та забезпеченими кредиторами. Як це слід робити?

З цієї проблеми висловлюються думки, що розмір належних забезпеченому кредитору коштів від продажу ЦМК має визначатися виходячи з балансової вартості або з вартості визначеною на підставі оцінки.

Вважаємо, що цю проблему можна вирішити шляхом внесення змін до Закону про банкрутство. Найбільш доцільними в такому разі буде визначення вартості майна в результаті проведення незалежної оцінки, оскільки балансова вартість не завжди відображає реальну вартість майна.

Крім того, в Законі не зазначається, чи повинен забезпечений кредитор, зважаючи на необхідність продажу ЦМК в цілому, надавати дозвіл на реалізацію тієї частини ЦМК, що перебуває в заставі.

На нашу думку, згода забезпеченого кредитора безумовно потрібна, оскільки Закон містить безумовний припис про це і не передбачає

виключень. Крім того, якщо кредитор необґрунтовано відмовлятиме у наданні дозволу, ліквідатор може звернутися до суду з відповідним клопотанням. Суд вправі надати відповідний дозвіл саме за умови, якщо забезпечений кредитор ігнорує звернення ліквідатора.

Всі ці питання не можуть знайти свого вирішення у судовій практиці, оскільки будь-який судовий акт буде ґрунтуватися не стільки на законі, скільки на власному праві розумінні судді. Окреслені проблеми мають вирішуватися на законодавчому рівні.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

О. І. МІХНО, к. ю. н.

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

olmihno@rambler.ru

Майнові права як об'єкт цивільних правовідносин – це такі права суб'єктів цивільних правовідносин, які можна відділити від суб'єктів таких правовідносин, оскільки відсутній нерозривний зв'язок із їхньою особистістю, є оборотоздатними, мають грошове вираження, набуваються суб'єктами на підставі правочинів чи інших юридичних фактів.

Визначення видів майнових прав може бути надано виходячи із аналізу норм закону. Відповідно до ч. 2 ст. 190 Цивільного кодексу України майнові права є неспоживною річчю. Майнові права визнаються речовими правами. На нашу думку, законодавче віднесення майнових прав лише до речових прав не є вірним. Так, згідно ч. 1 ст. 1 Цивільного кодексу України цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Це означає, що до предмету цивільного права як галузі права ми відносимо цивільні відносини, які поділяються на особисті немайнові та майнові відносини. Тому учасники майнових відносин, як суб'єкти цивільних правовідносин, не обмежуються лише речовими правами як об'єктами цивільних правовідносин, з приводу яких вони можуть вступати в цивільні правовідносини й набувати права та обов'язки.